

Posudek vedoucího bakalářské diplomové práce:

Gabriela ÖRDÖGHOVÁ, *Osudy jansenistických tisků v Čechách*, FHS UK Praha 2006, stran 63 plus 2 přílohy.

Předkládaná práce je myšlenkově vyzrálým příspěvkem k tématu, jemuž byla v českém dějepisectví věnována dosud spíše jen poyreční pozornost, totiž k vlivům jansenistického myšlení v Čechách na přelomu 17. a 18. století, zejména s ohledem na činnost F. A. Šporka a jeho dcer. Autorka se zdárně orientuje v dějinách jansenismu, v české historiografii věnované jansenismu a ve šporkovském bádání. Představuje Šporkovy aktivity, zaměřené na podporu překladů mj. francouzské náboženské literatury (jansenistické i kalvinistické) a na její tisky. Vlastním jádrem práce je rozbor X. kapitoly Pictetova nábožensko-etického pojednání, které bylo přeloženo do němčiny Šporkovou dcerou Eleonorou. Autorka ví, že Špork si explicitně vyžádal u Eleonory určité úpravy překladu (reps. adaptace) právě stran této X. kapitoly. Tyto úpravy by mohly zajímavým způsobem přispět k porozumění tomu, jaké vlastně bylo "šporkovské" stanovisko, nakolik bylo blízké vlastnímu jansenismu, nakolik pro něj byly akceptovatelné i některé kalvinistické prvky a pod. Proto autorka porovnává francouzský originál s německým překladem (adaptací). Svá zjištění shrnuje v konstatování některých rozdílů, které mohou naznačovat odpovědi na uvedené otázky. Vedle toho se vyslovuje například i o povaze dobové náboženské censury v Čechách a pod. Práci považuji po myšlenkové stránce a základních rysech její analytické výstavby za velmi zdařilou. Bylo by z tohoto hlediska velmi vhodné, kdyby byla převedena do podoby odborné studie a publikována. Nutno však vůči ní vyslovit i některé připomínky. I sama analýza mohla být provedena podrobněji. To, že tomu tak není, jakož i další drobné nedostatky (místy příliš jednostranné formulace, chybí např. seznam pramenů) je - domnívám se - dáno především značným spěchem při jejím dokončování.

Obecnější připomínky a otázky:

V obecných závěrech (s. 57-61) postrádám do určité míry obecnější úvahu o kulturních a náboženských souvislostech rozdílu mezi Pictetovým textem a jeho adaptací/překladem od Eleonory Šporkové. Tuto interpretaci by podrobný rozbor obou verzí X. kapitoly posuzovaného díla na s. 41-57 umožňoval. Mohli bychom se ptát, zda je zde určité napětí mezi formami zbožnosti ve francouzském kulturním prostředí (až již katolickém, jansenistickém nebo kalvinistickém) a v prostředí českém. Oprávněnost takového kladení otázky by však zčásti zpochybňovala skutečnost, že Eleonora Šporková získala své vzdělání (jak autorka posuzované práce sama uvádí na s. 40) v italském prostředí.

- Nejen v případě X. kapitoly porovnávaných verzí Pictetova spisu, ale i v širších souvislostech by bylo vhodné se vyslovit o poměru mezi *překladem* a *adaptací* spisu. V předkládané práci tyto termíny někdy vystupují jako synonymické varianty téhož, někdy se patrně užívají k vystižení rozdílu mezi dvojnásobným

zacházením s textem (např. s. 60).

- Za bližší vysvětlení by přecijen stál Šporkův kladný vztah k jansenismu a zároveň k textům kalvinisty Picteta, když zároveň platí, že jansenisté byli rozhodnými stoupenci protireformace (s. 10, 38)?

Otázky a připomínky, vztahující se k vlastnímu rozboru X. kapitoly Pictetova textu a jejího překladu:

- Z textu práce není zcela jasné, jak se liší odkazy na Písmo, kterých užívá Pictet a kterých užívá Eleonara, jsou shodné či odlišné, které jsou bohatší, v čem se rozcházejí (s. 43)? Totéž se týká i citátů z patristů (s. 44-45). V obojím případě by stálo za to nabídnout podrobnější přehled shod a rozdílů.

- Na s. 45: *Office* v Pictetově spisu bych nepřekládal do češtiny jako *mše*, ale jako *bohoslužba*. Calvinismus, jako celé evangelické reformní hnutí neuznává, že by při bohoslužbě docházelo k rituálnímu opakování Krisotvy obětí, tudíž není v pravém slova smyslu mší.

- Rozbor jazykové podmíněnosti vyjádření myšlenky ve francouzském originálu a německém překladu/adaptaci Pictetova textu je zajímavý a přínosný (s. 54-55). Přece však lze vůči němu vyslovit některé připomínky. Překlad německého jazyka zde působí místy příliš školsky či slovníkově (s. 55). Podstatnější je však otázka, zda je například Eleonořina menší variabilita slov, jimiž označuje Boha, dána opravdu samotnou povahou němčiny (k francouzským termínům užívaným Pictetem by se i v němčině našly, soudím, ekvivalenty), nebo tím, že v německém teologickém diskursu nebylo zvykem užívat pro označení Boha metafor takovou měrou, jako tomu bylo ve francouzštině; nebo konečně jde o záměrnou/nereflektovanou snahu Eleonory užívat strohé slovníku při podání teologických témat? Autorka předkládané práce by této otázce mohla - zejména v případě, že by z této studie chystala k publikaci odbornou stať - věnovat více pozornosti. V souvislosti s tím by se vyplatilo podrobněji rozebrat, co vskutku v Eleonořině překladu/adaptaci nemá v Pictetově originálu nejen obsahové, ale ani jazykové opory?

Závěrem:

Přes poměrně bohatý výčet otázek a připomínek považuji předkládanou práci za velmi zdařilou a myšlenkově vyzrálou. Svým zacílením a podrobnějším rozбором pramenných textů doplňuje některé z dosavadních mezer v české historiografické literatuře věnující se vlivu jansenistických idejí na české prostředí a myšlenkovému světu kolem Frančiška Antonína Šporka. Práci *doporučuji k obhájení* a navrhuji její hodnocení jako *výborné*, vzhledem k uvedeným připomínkám okolo 40 kreditních bodů.

Jan Horský

V Praze 23. května 2006